

Людмила Корольова,
здобувач кафедри початкової освіти
КЗ «ЗОІППО», вчитель-методист
Запорізького класичного ліцею
Запорізької міської ради

АМПЛІФІКАЦІЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На розвиток й формування креативних здібностей учнів початкової ланки орієнтують всі державні та відомчі директивні документи України.

У чинному Державному стандарті початкової загальної освіти зазначено, що поряд із загально навчальною підготовкою діти мають набути достатній особистий досвід культури спілкування і співпраці у різних видах діяльності, самовираження у творчих видах завдань. Наприклад, одними із завдань освітніх галузей Державного стандарту «Мови і літератури», «Математики» є «...розвиток творчої літературної діяльності школярів...», «...розвиток розумових здібностей учнів, їх емоційно-вольової сфери, пізнавальної активності та самостійності, здатності до творчості, самовираження і спілкування...», «...творчий підхід та емоційно-ціннісне ставлення до виконання математичних завдань...» тощо [2].

Але сучасний світ складний. Сучасному випускнику початкової ланки й української школи недостатньо мати лише знання. Ще необхідно вміти користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними установками учня, формують його життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Реалії життя вимагають нові освітні стандарти, які будуть ґрунтуватися на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої освіти» (18.12.2006), але не обмежуватимуться ними [4].

У проекті нового базового Закону «Про освіту» визначено, зокрема, 10 груп компетентностей.

Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань. Відповідно до проекту нового базового Закону «Про освіту» ключовими для Нової української школи визначено ряд компетентностей. Зокрема, ми звернули увагу на такі компетентності, як уміння навчатися впродовж життя та підприємливість.

Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і

розвитку суспільства і держави – це вміння, які суттєво необхідні громадянину нової української держави.

Аналіз даного переліку компетенцій показує їх достатню креативну спрямованість, хоча й не завжди в явному вигляді, а в якості базису до формування креативних здібностей.

Виходячи із завдань, які окреслено чинним Державним стандартом й проекту нового базового Закону «Про освіту», формування креативних здібностей у школярів у процесі їх навчання стає особливо актуальним [3].

Невідповідність результатів, які має сьогоднішній школа, вимогам сучасного суспільства до вміння особистості розв'язувати проблеми, знаходити нестандартні рішення актуалізує потребу у наукових дослідженнях формування та розвитку креативності учнів сучасної школи.

Погоджуємось з думкою І. Бевз, що ампліфікація освіти, під якою розуміється збагачення навчальної програми додатковим матеріалом за рахунок розширення спектра предметів, які викладаються, надання учням права вибору додаткових змістовних компонентів та актуалізація діяльнісних знань, яка полягає в їх трансформації в свідомість учнів на основі активізації внутрішніх резервів, мотиваційно-особистісних факторів за допомогою систематичного використання конкурентних форм взаємодії: інтелектуальних марафонів, предметних олімпіад, вікторин [1].

На нашу думку, формування креативних здібностей у молодших школярів буде проходити за умовою збагачення навчального матеріалу програми такими додатковими завданнями й вправами, які будуть носити креативний характер. Саме нестандартні завдання ставитимуть учня в такі навчальні умови, де він буде показувати особистісні якості, які проявляються в успішності і якісній своєрідності (нестандартності) опанування творчої навчальної діяльності, тобто процесу навчання.

Збагачення змісту освіти використанням нестандартних, розвивальних творчих вправ, забезпечення зв'язку з соціумом, залучення цікавої інформації для учня, залучення емоційно – вольової сфери, організація навчальної діяльності не тільки на репродуктивному рівні, але й на творчому рівні, має сприяти формуванню креативних здібностей у молодших школярів.

Центральним аспектом формування креативних здібностей особистості молодшого школяра є поширення навчального матеріалу розвивальними творчими вправами. Така робота, на нашу думку, реалізує пізнавальну потребу молодшого школяра, що ґрунтується на природних інстинктивних мотивах – «пошуковому» та «ігровому», потребу у емоційних враженнях, комунікації у соціумі, самореалізації та самовдосконаленні; втілює єдність змістового, почуттєво-емоційного та операційного в дослідницькій діяльності; орієнтує не на результати

навчання, а на спосіб отримання інформації.

Робота над розвивальними творчими вправами здійснюється поетапно засобами дослідницьких, ігрових творчо-прикладних дій, у ході яких відбувається розвиток та діалектичне поєднання операційного та образно-асоціативного видів мислення.

Такі завдання складають систему, яка дає змогу сформувати і розвинути всю різноманітність розумової й креативної діяльності учнів та забезпечити перехід від репродуктивних, формально-логічних дій до нестандартних. Сучасні науковці стверджують, що креативні здібності забезпечують гнучке опрацювання знань та умінь, закріплення та ефективне застосування їх на практиці.

Отже, розвивальні творчі й нестандартні вправи в початкових класах, при системному їх використанні, заохочують дитину до креативної діяльності; спонукають до роздумів, виконання нестандартних завдань.

Як відомо, навчально-виховний процес повинен будуватися відповідно до потреб особистості та індивідуальних можливостей дітей, зростання їх самостійності й творчої активності.

Основною формою організації навчально-виховного процесу був і залишається урок. Але сучасний урок вже неможливий без застосування активних форм навчання, інтерактивних технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій, вільному обміні думками тощо. Все більше вчителі-практики обирають індивідуальну та групову форми організації навчальної діяльності на уроці. Індивідуальна форма організації навчальної діяльності сприяє становленню самостійності, активності, відповідальності. А групова форма (робота в парах, групах чи мікрогрупах) дозволяє забезпечити активну діяльність учнів, передбачає розподіл обов'язків між сторонами учбового діалогу, виконавчу та організаційну ініціативу, актуалізацію як досвіду самостійної діяльності так і спільної роботи над розв'язанням конкретного завдання.

Зміст та матеріал для розвивальних творчих вправ залежить від вікових та індивідуальних особливостей учнів, цілей та завдань уроків, способу мислення учнів класу, настрою та мотивації молодших школярів.

Розширення змісту освіти проявляється у відмові від механічного перенесення знань, у проблемно-пошуковій діяльності учнів, які йдуть шляхом наукового дослідження до формування проблем, гіпотез, пошуку шляхів їх розв'язання, формування понять та їх пояснення. Учитель здійснює супровід учнів, дає певні рекомендації, спонукає їх до творчої діяльності, демонструє певний спосіб дій.

Креативне навчання передбачає індивідуально-орієнтовну роботу вчителя з учнями. Першочерговою задачею є розвиток у школярів здібностей до самостійного формування нових знань, умінь, способів дій. Головним фактором креативного навчання є ініціативність учнів. При цьому учень із об'єкта педагогічного впливу перетворюється на суб'єкт

спілкування. Він відповідає за свою діяльність так само, як і вчитель за свою. Не із кожного учня можна «зробити» креативну особистість.

Креативне навчання – це процес постійної співпраці вчителя та учня. Навчальний процес організовується як живий контакт партнерів, зацікавлених один у одному та в справі, якою вони займаються разом.

Список використаних джерел

1. Бевз И. А. Дидактические условия развития академической одаренности младшего школьника : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования, этнопедагогика. Республика Казахстан. – Караганда, 2008.

2. Державний стандарт початкової загальної освіти від 20 квітня 2011 р., постанова № 462 [Електронний ресурс] – Режим доступу: mon.gov.ua/content/Osvita/derj-standart-pochatk-new.pdf

3. Проект базового закону «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [mon.gov.ua/content/.../14-zakonoproekt-pro-osvitu-\(2\).doc...](http://mon.gov.ua/content/.../14-zakonoproekt-pro-osvitu-(2).doc...)

4. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_975